

**Sprawozdanie ze stażu odbytego w Northeast Document Conservation Center
w Andover, MA, w dniach 5 października – 27 listopada 2015 r.**

Materiały fotograficzne, w odróżnieniu od innych rodzajów materiałów archiwalnych znajdujących się w polskich zbiorach, traktowane są wciąż jako obiekty stosunkowo młode, a ich technika wykonania oraz potrzeba specjalistycznej ochrony nie są tematami szeroko dyskutowanymi. Fotografie, ze względu na wyjątkową budowę technologiczną, zastosowanie materiałów organicznych i światłoczułej chemii, są obiektami bardzo wrażliwymi na niewłaściwe warunki środowiskowe czy uszkodzenia mechaniczne będące następstwem niewłaściwego przechowywania czy użytkowania. Planowanie ochrony oraz prac konserwatorskich materiałów fotograficznych wymaga interdyscyplinarnej wiedzy z zakresu historii fotografii, identyfikacji techniki wykonania czy fotochemii. Mimo tego, że instytuty naukowo-badawcze oraz wydziały konserwacji specjalizujące się w pracy z obiektami fotograficznymi funkcjonują na świecie już od kilkudziesięciu lat, w Polsce jest to temat wciąż nowy i dopiero od kilku lat mamy do czynienia z początkami nauczania procesów związanych z ich konserwacją.

W celu pomocy krajom Europy Centralnej i Wschodniej fundacje The Trust for Mutual Understanding i The Samuel H. Kress od pięciu lat wspólnie finansują stypendium dla osób zatrudnionych w instytucjach kultury, zajmujących się zabezpieczaniem i konserwacją materiałów fotograficznych. Stypendium przyznawane jest w drodze konkursu. Staż odbywa się corocznie w centrum konserwacji Northeast Document Conservation Center w Andover, stan Massachusetts w USA. Northeast Document Conservation Center jest organizacją zajmującą się konserwacją, przechowywaniem oraz ratowaniem materiałów archiwalnych na wypadek wystąpienia katastrofy. Wewnątrz firmy możemy rozróżnić poszczególne działy zajmujące się kolejno: konserwacją papieru, fotografii czy książki, dział konserwacji materiałów dźwiękowych, dział digitalizacji oraz dział ratowania archiwaliów.

Stypendium obejmuje dwumiesięczny pobyt w USA, z których sześć tygodni spędza się na szkoleniu prowadzonym przez starszą konserwator fotografii Monique Fischer, a dwa tygodnie poświęcone są na wizyty studyjne w instytucjach Nowego Jorku i Waszyngtonu. Dużym plusem wymiany jest czas spędzony indywidualnie z doświadczonymi, dyplomowanymi konserwatorami fotografii oraz część praktyczna, nastawiona na naukę konkretnych technik konserwatorskich.

Szkolenie rozpoczyna się od zajęć teoretycznych, obejmujących identyfikację różnych technik fotograficznych pozytywowych, negatywowych, identyfikację fotografii barwnych oraz druków cyfrowych. Część teoretyczna obejmowała także zagadnienie wytwarzania dawnych technik fotograficznych, analizę metod konserwatorskich używanych do konserwacji materiałów fotograficznych wykonanych na podłożach szklanych, wykonywanie indywidualnych opakowań ochronnych, przygotowanie fotografii do ekspozycji oraz zabez-

pieczanie zbiorów fotograficznych. Odbyłam także wizyty w pracowni konserwacji papieru oraz pracowni digitalizacji, gdzie kolejno zajmowałam się identyfikacją bibuł japońskich oraz możliwościami wykonywania kopii zapasowych materiałów fotograficznych. Prace praktyczne rozpoczynały się od wyboru pięciu obiektów, które miały stać się przedmiotem procesów konserwatorskich. W grupie tej znalazły się: odbitka albuminowa, kolodionowa, odbitki żelatynowo-srebrne oraz negatyw na podłożu szklanym z odspojoną warstwą obrazu. Wszystkie obiekty zostały poddane dokumentacji opisowej i fotograficznej oraz oczyszczeniu mechanicznemu. Następnie wykonywano czynności dostosowane indywidualnie do potrzeb każdego z obiektów, jak: oddzielenie od podłoża drugorzędowego, kąpiele wodne, sklejanie przedarć, relaksacja i prostowanie obiektów, konsolidacja warstwy obrazu żelatynowego, retusz czy usuwanie przebarwień. Dodatkowo zostałam przeszkolona z zakresu wykonywania raportów stanu zachowania kolekcji fotograficznych oraz wprowadzania planów naprawczych. Wzięłam także udział w warsztatach usuwania taśm klejących z obiektów wykonanych na podłożu papierowym, organizowanych przez pracownię konserwacji papieru.

Podczas pobytu w Northeast Document Conservation Center miałam także okazję skorzystać z bardzo dobrze wyposażonej biblioteki, gromadzącej księgozbiór skupiony na publikacjach dotyczących konserwacji materiałów fotograficznych oraz audiowizualnych, sposobów przechowywania i ekspozycji archiwaliów, czy też budowy budynków muzealnych i archiwalnych. Podczas stażu odbywałam kilka wizyt w okolicznych pracowniach konserwacji fotografii oraz instytucjach zajmujących się ich gromadzeniem i przechowywaniem, m.in. w The Smith College Museum of Art, Museum of Fine Arts w Bostonie, The Weissman Preservation Center (Harvard), The Fogg Art Museum (Harvard), The Massachusetts Archives i The John F. Kennedy Library w Bostonie. Wizyty te pozwoliły mi na poznanie miejscowych konserwatorów i archiwistów oraz na wymianę wiedzy i doświadczeń związanych np. z funkcjonowaniem nowo powstałych pracowni konserwatorskich czy dostosowywaniem nie zawsze doskonałych przestrzeni magazynowych do celów przechowywania.

Podczas mojej dwutygodniowej wizyty w Nowym Jorku i Waszyngtonie odwiedziłam pracownię konserwacji oraz zapoznałam się ze sposobami długoterminowego przechowywania materiałów fotograficznych oraz z realizowanymi najnowszymi projektami badawczymi. W Nowym Jorku odwiedziłam kolejno the Museum of Modern Art (MoMA); the Metropolitan Museum of Art (MET) oraz prywatne studio konserwacji the Better Image Studio, a w Waszyngtonie: the National Gallery of Art, the Smithsonian Institution's Hirshhorn Gallery Museum oraz Bibliotekę Kongresu.

Swój pobyt w Northeast Document Conservation Center zakończyłam prezentacją dla pracowników Centrum, w której mówiłam o nowych doświadczeniach oraz zgromadzonej wiedzy, ale także o skomplikowanej historii Polski, sieci polskich archiwów państwowych oraz codziennych problemach związanych z przechowywaniem materiałów fotograficznych.

Stypendium pozwoliło mi na usystematyzowanie posiadanej już wiedzy oraz na zapoznanie się z nowymi dla mnie technikami konserwatorskimi. Dodatkowo wizyty w licznych archiwach umożliwiły mi zaznajomienie się z różnorodnymi sposobami przechowywania, zabezpieczania czy ekspozycji fotografii, a także najnowszymi projektami badawczymi

prowadzonymi w poszczególnych instytucjach. Sam pobyt był także niepowtarzalną okazją do poznania kultury amerykańskiej oraz odwiedzenia licznych galerii sztuki oraz muzeów.

*Anna Seweryn
Archiwum Narodowe w Krakowie*